

DOI: 10.7251/GFP1707260K

UDC: 343.197:341.322.5(497.6)

Pregledni naučni rad*Datum prijema rada:*
26. maj 2017.*Datum prihvatanja rada:*
22. jun 2017.

Krivičnoprocesno zakonodavstvo BiH kao normativna pretpostavka efikasnosti postupanja u krivičnim stvarima

Rezime: Bosna i Hercegovina spada u red svega nekoliko evropskih država koje su u zadnje vrijeme donijele svoje nove, sistemske procesne zakone kojima je na bitno drugačiji način uređen krivični postupak. Tendencije savremene nauke krivičnog procesnog prava i rješenja savremenog komparativnog krivičnog procesnog zakonodavstva po pitanju stvaranja normativne osnove za povećanje efikasnosti krivičnog postupka, našli su, sasvim opravdano, svoje mjesto i u krivičnoprocesnom zakonodavstvu Bosne i Hercegovine. U okviru brojnih mjera koje se preduzimaju s ciljem povećanja efikasnosti krivičnog postupka posebno mjesto pripada upravo pojednostavljenim formama postupanja u krivičnim stvarima. U tom kontekstu, izvršena je sistemska reforma krivičnog procesnog zakonodavstva, kako na nivou Bosne i Hercegovine, tako i u njenim entitetima i Brčko Distriktu BiH koja je otvorila potpuno novi pristup krivičnom postupku, u kome se akcenat stavlja ne samo na pojačavanje zaštite osnovnih ljudskih prava i sloboda, nego i na efikasnost samog postupka.

Ključne riječi: efikasnost krivičnog postupka, pojednostavljene forme postupanja u krivičnim stvarima, optužnice, sudske odluke.

Mr

Dragana Kosić

*Magistar pravnih nauka,
viši inspektor Ministarstva
unutrašnjih poslova, Uprave
kriminalističke policije,
Jedinice za privredni
kriminalitet u Banja Luci,
dragana.kosic@yahoo.com*

UVODNA RAZMATRANJA

Jedno od obilježja krivičnog procesnog zakonodavstva u državama na teritoriji bivše SFRJ u prvoj deceniji ovog vijeka je i stalnost procesa reformi kojima je cilj stvaranje normativne osnove za efikasniji krivični postupak. Ovako formulisan cilj reforme zasnovan je ne samo na činjenici da je efikasnost krivičnog postupka jedan od važnijih opšte prihvaćenih pravnih standarda međunarodnog karaktera, već i na tome da je jedino efikasan krivični postupak instrument uspješne borbe protiv kriminaliteta i kao takav odgovara ciljevima i generalne i specijalne prevencije.¹ U savremenom krivičnom postupku sve

¹ Simović, M. (2012), Aktuelna pitanja materijalnog i procesnog krivičnog zakonodavstva: normativni i praktični aspekt, *Aktuelna pitanja krivičnog zakonodavstva (normativni i praktični aspekt)*, str. 11-42, Zlatibor, Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i

važniji postaju instituti koji omogućavaju njegovo skraćivanje ili brži završetak na osnovu saradnje okrivljenog sa organima krivičnog postupka. Među tim institutima su, između ostalih, imunitet svjedoka, izjašnjenje o krivici, pregovaranje o krivici i postupak za izdavanje kaznenog naloga. Oni su u mnogim državama sve prisutniji i istovremeno se širi lepeza njihovih pojava oblika.²

Kako to smatra profesorica H. Sijerčić-Čolić³, krivični postupak i krivično procesno pravo su „proizvodi“ razvoja pravne i socijalne države i ljudske civilizacije. U svom sadašnjem (ili aktuelnom) obliku oni su rezultat složenih i dugotrajnih historijskih procesa, koje konstantno prati, na jednoj strani, promocija osnovnih ljudskih prava i sloboda, kao i njihova zaštita u kontekstu kriminalne politike, krivičnog prava i međunarodnog krivičnog prava, i na drugoj strani, zahtjevi (danas sve glasnjiji) za postizanjem zapaženih rezultata u borbi protiv kriminaliteta, naročito onih njegovih oblika koji dovode u pitanje međunarodnim, ustavnim i krivičnim pravom zaštićene vrijednosti ljudskog roda i društva.⁴

Od prijema Bosne i Hercegovine u članstvo Ujedinjenih naroda u proljeće 1992. godine pa do prijema u članstvo Vijeća Evrope deset godina kasnije, kao i poslije toga s obzirom na procese oko uključenja Bosne i Hercegovine u druge evropske integracije, njen pravni poredak je suočen s potrebom mijenjanja ili dogradnje instituta koji su postojali od ranije, kao i aktivnog prihvatanja instituta koji nisu do danas egzistirali na ovim prostorima, ali jesu u drugim državnim i pravnim zajednicama.⁵ Bosna i Hercegovina spada u red svega nekoliko evropskih država koje su u zadnje vrijeme donijele svoje nove, sistemske procesne zakone kojima je na bitno drugačiji način uređen krivični postupak.⁶ Poslije potpisivanja Dejtonskog mirovnog sporazuma u novembru 1995. godine, u Bosni i Hercegovini se intenzivnije preduzimaju reformski koraci u sistemu krivičnog pravosuđa i krivičnom (materijalnom, procesnom i izvršnom) zakonodavstvu. Sveobuhvatnije, intenzivnije i radikalnije reforme krivičnog zakonodavstva, i naročito krivičnog procesnog prava, razvijaju se nakon donošenja Zakona o Sudu Bosne i Hercegovine⁷ i Tužilaštvu Bosne i Hercegovine.⁸

praksu, (str. 11). Opširnije: Bejatović, S. (2010), Reforma krivičnoprocesnog zakonodavstva Srbije i efikasnost krivičnog pravosuđa, *Reforma krivičnog pravosuđa, Tematski zbornik radova*, str. 1-26, Niš, Pravni fakultet, (str. 2).

² Janković, R. (2016), *Postupak za izdavanje kaznenog naloga u krivičnoprocesnom zakonodavstvu Bosne i Hercegovine (doktorska disertacija)*, Banja Luka, Pravni fakultet Univerziteta u Banja Luci, (str. 1-2).

³ Profesorica H. Sijerčić-Čolić je učestvovala u izradi Nacrta zakona o krivičnom postupku BiH i Nacrta zakona o krivičnom postupku Federacije BiH.

⁴ Sijerčić-Čolić, H. (2012), Aktuelna pitanja krivičnog postupka u Bosni i Hercegovini (ustavnopravni, legislativni i praktični aspekti), *Aktuelna pitanja krivičnog zakonodavstva (normativni i praktični aspekt)*, str. 288-316, Zlatibor, Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu, (str. 290).

⁵ *Ibidem*.

⁶ Bubalović, T. (2008), *Novela Zakona o kaznenom postupku Bosne i Hercegovine od 17.6.2008.*, Zagreb, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, Vol. 15, Broj 2/2008, str. 1129-1157, (str. 1132).

⁷ Sud Bosne i Hercegovine osnovan je Odlukom visokog predstavnika za Bosnu i Hercegovinu u decembru 2000. godine. Zakon o sudu BiH je objavljen u *Službenom glasniku BiH* br. 29/2000, 24/2002, 3/2003, 42/2003, 37/2003, 9/2004, 4/2004, 35/2004, 61/2004, 32/2007, 97/2009. Službena prečišćena verzija Zakona o sudu BiH objavljena je u *Službenom glasniku BiH* br. 49/2009.

⁸ Parlament Bosne i Hercegovine je u oktobru 2003. godine usvojio Zakon o tužilaštvu Bosne i

Ne ulazeći detaljnije u program reformi u oblasti krivičnog pravosuđa i krivičnog zakonodavstva, možemo konstatovati da su dotadašnje duboke promjene u društvenom, ekonomskom i političkom životu Bosne i Hercegovine (ali i šire) potaknule donošenje novog krivičnog procesnog zakonodavstva (kao i materijalnog i izvršnog) kako na nivou Bosne i Hercegovine tako i u entitetima i Brčko distriktu Bosne i Hercegovine.⁹

Reforme krivičnog pravosuđa, krivičnog zakonodavstva, i naročito, krivičnog procesnog prava u Bosni i Hercegovini odlikuju se mnogim specifičnostima. Uzroke reformi treba tražiti u složenim i naglim promjenama u društvenom, političkom, ekonomskom, socijalnom i pravnom sistemu BiH, kao složene multietničke države¹⁰ koja se sastoji od dva entiteta Republike Srpske i Federacije Bosne i Hercegovine i distrikta Brčko Distrikt.¹¹ Primarni ciljevi reforme su bili: efikasnost krivičnog postupka u smislu propisivanja pravnog instrumentarija za borbu protiv kriminaliteta i suzbijanje njegovih negativnih i destruktivnih posljedica, zaštita temeljnih i međunarodnim pravom afirmisanih prava i sloboda učesnika u krivičnom postupku, naročito pretpostavljenog izvršioca krivičnog djela, otklanjanje dugotrajnosti krivičnog postupka i uticanje na ubrzanje krivičnog postupka u smislu otklanjanja onih prepreka koje usporavaju tok konkretnog krivičnog postupka, rastećenje krivičnog pravosuđa pojednostavljenjem procesnih oblika i instituta kroz koje se razvija krivični postupak za lakša krivična djela, odnosno krivična djela koja u ukupnom fundusu materijalnog krivičnog prava čine oko 80% propisanih inkriminacija. Opsežna sistemaska reforma krivičnog procesnog zakonodavstva u Bosni i Hercegovini okončana je donošenjem Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine¹² koji je stupio na snagu 1. marta 2003. godine (U Republici Srpskoj Zakon¹³ je stupio na snagu 1. jula 2003. godine, u

Hercegovine, koji je donesen Odlukom visokog predstavnika u avgustu 2002. godine. Zakon o tužilaštvu Bosne i Hercegovine objavljen je u *Službenom glasniku BiH* br. 24/2002, 3/2003, 37/2003, 42/2003, 9/2004, 35/2004, 61/2004, 97/2009. Službena prečišćena verzija Zakona o tužilaštvu BiH objavljena je u *Službenom glasniku BiH* br. 49/2009.

- ⁹ Sijerčić-Čolić, H. (2012), *Aktuelna pitanja krivičnog postupka u Bosni i Hercegovini (ustavnopravni, legislativni i praktični aspekti)*, *Aktuelna pitanja krivičnog zakonodavstva (normativni i praktični aspekt)*, str. 288-316, Zlatibor, Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu, (str. 291-292).
- ¹⁰ Pored specifičnosti BiH u nizu pitanja pravne prirode, počev od njenog ustavnog uređenja, BiH je specifična i u području krivično-procesnog zakonodavstva. Naime, krivični postupak u BiH uređuju četiri zakonotvorca (BiH, dva entiteta i Brčko distrikt BiH), pa odatle i četiri zakona o krivičnom postupku. Gotovo da nema države, bilo jedinstvenog ili složenog oblika uređenja, u kojoj krivični postupak nije uređen jednim zakonom. Hodžić, S. (2011), *Neka otvorena pitanja krivičnog procesnog zakonodavstva u Bosni i Hercegovini, Krivično zakonodavstvo i prevencija kriminaliteta*, str. 397-415, Beograd, Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu, (str. 397).
- ¹¹ Sijerčić-Čolić, H. (2003), *Rasprava o reformi u krivičnom pravosuđu i krivičnom zakonodavstvu Bosne i Hercegovine s posebnim osvrtom na novo krivično procesno pravo*, Zagreb, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, Vol. 10, Broj 1/2003, str. 181-208, (str. 181).
- ¹² Zakon o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine, *Službeni glasnik u BiH*, br. 3/2003, 36/2003, 26/2004, 63/2004, 13/2005, 48/2005, 46/2006, 76/2006, 29/2007, 32/2007, 53/2007, 76/2007, 15/2008 i 58/2008.
- ¹³ Zakon o krivičnom postupku Republike Srpske, *Službeni glasnik RS*, br. 50/2003, 111/2004, 115/2004, 29/2007, 68/2007, 119/2008, 55/2009, 80/2009, 88/2009, 92/2009, 100/2009; prečišćen tekst 53/2012.

Federaciji BiH¹⁴ 1. avgusta 2003. godine, a u Brčko Distriktu¹⁵ 1. jula 2003. godine). Tim je zakonom stvorena pravna osnova i normativni okvir za novi krivični postupak u BiH, bitno drugačiji od modela uređenog Zakonom o krivičnom postupku SFRJ iz 1977. godine koji je do tada bio u primjeni. Nakon nekoliko parcijalnih izmjena, zakonodavac je značajnije izmjenio i dopunio taj zakon donošenjem izmjena i dopuna Zakona o krivičnom postupku 2008. godine.¹⁶

Savremeno krivično procesno zakonodavstvo razlikuje se i po modelu krivičnog postupka, te posebno po strukturi procesnih pravila kojima se uređuje krivični postupak. Prema modelu krivičnog postupka razlikuju se: akuzatorski, inkvizitorski i mješoviti evropsko-kontinentalni model krivičnog postupka. Nakon iščezavanja inkvizitorskog i akuzatorskog postupka preuzimanjem modifikovanih ranijih procesnih formi, došlo je do pojave novog modela krivičnog postupka koji se najčešće označava kao „akuzatorsko-inkvizitorski“ ili „mješoviti“ model krivičnog postupka. Svi aktuelni evropski sistemi krivičnog postupka sadrže i pojedine elemente iz drugih modela što je uzrokovano zajedničkim svojstvima evropskih sistema krivičnog postupka, ali i neophodnošću za sve većom saradnjom u području suzbijanja najtežih oblika kriminaliteta.¹⁷

U tom kontekstu, reforma krivičnog procesnog zakonodavstva u Bosni i Hercegovini odnosno Republici Srpskoj otvorila je potpuno novi pristup krivičnom postupku, u kome se akcenat stavlja ne samo na pojačavanje zaštite osnovnih ljudskih prava i sloboda, nego i na efikasnost samog postupka. Zakonodavac u Bosni i Hercegovini je efikasnost krivičnog postupka prvenstveno uredio propisujući situacije u kojima se postupak može završiti u određenoj fazi, kao i uvođenjem novih oblika skraćenog postupka.¹⁸

I struktura kriminaliteta opravdava pojavu pojednostavljenih krivičnoprocesnih formi. U ukupnom kriminalitetu dominira tzv. sitni ili masovni. Ovi postupci su se izvorno predviđali za lakša, ali u poslednje vrijeme i za srednje teška krivična djela.¹⁹ Pretpostvaka

¹⁴ Zakon o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine, *Službene novine Federacije BiH*, br. 35/2003, 56/2003, 78/2004, 28/2005, 55/2006, 53/2007, 9/2009, 12/2010, 08/13, 59/14.

¹⁵ Zakon o krivičnom postupku Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, *Službeni glasnik Brčko Distrikt BiH*, br. 10/2003, 48/2004, 6/2005, 12/2007, 14/2007, 21/2007, 2/2008, 17/2009, prečišćen tekst 44/2010, 9/2013, prečišćen tekst 33/2013, 27/14.

¹⁶ Bubalović, T. (2008), *Novela Zakona o kaznenom postupku Bosne i Hercegovine od 17.6.2008*, Zagreb, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, Vol. 15, Broj 2/2008, str. 1129-1157, (str.1129-1130).

¹⁷ Simović, M. (2009), *Pojednostavljene forme postupanja u krivičnom procesnom zakonodavstvu Bosne i Hercegovine (zakonska rješenja i iskustva u dosadašnjoj praksi)*, *Alternativne krivične sankcije i pojednostavljene forme postupanja*, str. 195-223, Beograd, Srpsko udruženje za krivičnopravu teoriju i praksu, str. 195.

¹⁸ *Ibidem*.

¹⁹ S obzirom da se većina autora zalaže da se izbor krivičnopravnih sankcija zasniva na podjeli krivičnih djela na laka (kazna zatvora do 5 godina), srednje teška (kazna zatvora od 5 do 10 godina), teška (kazna zatvora od 10 do 20 godina) i najteža krivična djela (kazna dugotrajnog zatvora), smatramo cjelishodnim, u ovom radu, prihvatiti ovakvu podjelu krivičnih djela. Više o diobi krivičnih djela vidjeti u: Stojanović, Z. (2002), *Krivično pravo, opšti deo, (šesto izmjenjeno i dopunjeno izdanje)*, Beograd, Službeni glasnik.

je da su ova krivična djela manjeg društvenog značaja i da ne opravdavaju angažovanje materijalnih sredstava, personala i vremena u istom obimu kao i teža djela.²⁰

Danas se sa sigurnošću može konstatovati da su pojednostavljene - uprošćenje forme postupanja u krivičnim stvarima jedan od važnijih instrumenata efikasnosti krivičnog postupka. Kao takve namijenjene su suđenju za jednostavnije krivične slučajeve. Ako se ovome doda i činjenica da upravo ova grupa krivičnih djela u ukupnoj strukturi kriminaliteta zauzima značajno mjesto onda značaj ovih postupaka još više dobija na svom intezitetu. Uz to, kad se govori o kriminalno-političkoj opravdanosti ovih postupaka nužno je imati u vidu i još jednu činjenicu. To je da ovi postupci svojom praktičnom primjenom, putem rasterećenja sudova daju i direktan doprinos povećanju kvaliteta suđenja za teže krivične slučajeve, jer sudovima ostaje više prostora za teže i komplikovanije krivične predmete. Pored ovog, u prilog opravdanosti ovakve jedne konstatacije govori i činjenica da je već poodavno postalo kristalno jasno da je redovni krivični postupak, kao opšta univerzalna forma postupanja u krivičnim stvarima, sa svojom složenom strukturom koja podrazumjeva istragu, optuženje, pripremanje glavnog pretresa i glavni pretres opravdan samo za teže krivične slučajeve. Ova forma krivičnog postupka kad je riječ o lakšim, manje složenim krivičnim slučajevima pokazuje se kao suvišno i nepotrebno, kriminalno-politički neopravdano rasipanje vremena, truda i sredstava. U ovakvim slučajevima je ne samo opravdano već i nužno odstupanje od tako predviđene opšte procedure kao pravila i njeno uprošćavanje koje ima za cilj brz i kratak postupak, postupak prilagođen značaju djela, ličnosti izvršioca, okolnostima pod kojim je djelo izvršeno i stanju dokaznog materijala, ali tako pojednostavljen da ne remeti ravnotežu između nužnosti zaštite osnovnih sloboda i prava okrivljenog i potrebe za efikasnošću krivičnog postupka, za šta nije lako naći pravu mjeru, mora se priznati.²¹

DA LI I U KOJOJ MJERI JE KRIVIČNI POSTUPAK RACIONALAN ?

Krivični postupak je pravni odnos koji nastaje između procesnih subjekata (suda i stranaka), povodom zahtjeva za raspravljanje krivičnopravne stvari, koji pretpostavlja osnovanu sumnju da je učinjeno krivično djelo kao uslov zasnivanja konkretnog odnosa, sastoji se u vršenju njihovih prava i obaveza (procesnih funkcija), u cilju pravilne primjene krivičnog materijalnog prava, a u krajnjoj liniji radi zaštite društva od kriminaliteta.²² I pored izrazito racionalnog karaktera koji daje pečat savremenoj zapadnoj kulturi, mogla bi se dovesti u pitanje potpuna saobraženost nekih društvenih i pravnih institucija racionalnim zahtjevima. Ova sumnja se pokazuje opravdanom i na terenu postojećeg sistema krivičnog pravosuđa. Naime, nameće se pitanje da li on obezbjeđuje adekvatno mjesto postulatima racionalnosti; ako ne, da li su i do kojih granica moguće intervencije? Odgovor na ovo pitanje podrazumjeva da je prethodno određena kategorija racionalnosti. Ne zadovoljavajući se postojećim shvatanjima racionalnosti u okviru pravne i pravnosociološke misli, profe-

²⁰ Janković, R. (2016), *Postupak za izdavanje kaznenog naloga u krivičnoprocesnom zakonodavstvu Bosne i Hercegovine (doktorska disertacija)*, Banja Luka, Pravni fakultet Univerziteta u Banja Luci, (str. 2).

²¹ Bejatović, S. (2009), *Pojednostavljene forme postupanja u krivičnim stvarima i njihov doprinos efikasnosti krivičnog postupka*, *Alternativne krivične sankcije i pojednostavljene forme postupanja*, str. 77-105, Beograd, Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu, (str. 82).

²² Brkić, S. (2010), *Klasifikacija procesnih formi u krivičnom procesnom pravu Srbije*, *Zbornik radova*, Broj 3/2010, str. 275-303, Novi Sad, Pravni fakultet, (str. 282).

sor Brkić je razvila sopstvenu koncepciju racionalnosti kao kompleksnog svojstva prava, koja predstavlja sintetički izraz efikasnosti, efektivnosti, ekonomičnosti i legaliteta.²³ S obzirom na ograničenim obim ovoga rada, a imajući u vidu temu istoga, mi ćemo se posvetiti efikasnosti krivičnog postupka.

EFIKASNOST KRIVIČNOG POSTUPKA KAO OPŠTEPRIHVACENI PRAVNI STANDARD I NJEGOV DOPRINOS PREVENCIJI KRIMINALITETA

Osnovni cilj krivičnog postupka je utvrđivanje istine. Treba priznati da je najpogodnije vrijeme za obavljanje toga posla prije glavnog pretresa, jer ono što je utvrdila policija ili tužilac često ima veću stvarnu vrijednost od materijala koji je kasnije ustanovljen u sudnici.²⁴ S druge strane, jedna od važnijih osobenosti savremene nauke krivičnog procesnog prava, a time i savremenog krivičnoprocesnog zakonodavstva čija rješenja prate tendencije nauke, jeste zahtjev za efikasnošću krivičnog pravosuđa.²⁵ Efikasnost kao komponenta racionalnosti, najprije se može odrediti polazeći od opšteg značenja efikasnosti kao uspješnosti (lat. *Efficax, acis-djelatan, uspješan*). Efikasnost prava se najčešće definiše kao pravu svojstvena sposobnost da se realizuje, pri čemu je moguć raskorak između efikasnosti na nivou pojedinih pravnih normi i pravnog poretka u cjelini: efikasnost pravnog poretka se pokazuje kao uslov njegovog važenja, koje ne pretpostavlja nužno i efikasnost svake pojedine norme.²⁶

Pitanje efikasnosti krivičnog postupka, odnosno postupanja, jeste pitanje koje je odvijek, a naročito zadnju deceniju, privlačilo pažnju ne samo naučne i stručne javnosti, nego i javnosti uopšte.²⁷ Zahtjev za efikasnošću krivičnog postupka, kako to smatra profesor Bejatović,²⁸ je postao jedan od važnijih osobenosti savremene nauke krivičnog prava, a time i savremenog krivičnoprocesnog zakonodavstva čija rješenja prate tendencija nauke.²⁹ On je, sasvim opravdano, jedan od međunarodnih pravnih standarda ove oblasti kao cjeline.³⁰

²³ Više vidjeti u: Brkić, S. (2009), Pojednostavljene forme krivičnog postupanja i postupak njihovog ozakonjenja u Republici Srbiji, *Zakonodavni postupak i kazneno zakonodavstvo*, str. 159-205, Beograd, Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu, (str. 161).

²⁴ Grubač, M. (1984), Racionalizacija krivičnog postupka uprošćavanjem procesnih formi, *Zbornik radova, God. XVIII, Broj 1-3*, str. 285-296, Novi Sad, Pravni fakultet, (str. 289).

²⁵ Bejatović, S. (2010), Reforma krivičnoprocesnog zakonodavstva Srbije i efikasnost krivičnog pravosuđa, *Reforma krivičnog pravosuđa, Tematski zbornik radova*, str. 1-26, Niš, Pravni fakultet, (str. 2).

²⁶ S. Brkić, *op. cit.*, str. 159.

²⁷ Radulović, D. (2011), Efikasnost krivičnog postupka i prevencija kriminaliteta, *Krivično zakonodavstvo i prevencija kriminaliteta*, str. 125-139, Beograd, Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu, (str. 125).

²⁸ Bejatović, S. (2009), Efikasnost postupanja u krivičnim stvarima kao prioritetan zadatak reforme krivičnoprocesnog zakonodavstva, *Revija za kriminologiju i krivično pravo, Broj 3/09*, (str. 24).

²⁹ Više vidjeti u: Bejatović, S. (2008), Nove tendencije u savremenoj nauci krivičnog procesnog prava i krivičnoprocesno zakonodavstvo Srbije, *Revija za kriminologiju i krivično pravo, Broj 3/08*, Beograd, Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu.

³⁰ Bejatović, S. (2015), Efikasnost krivičnog postupka kao međunarodni pravni standard i reforma krivičnog procesnog zakonodavstva Srbije (norma i praksa), Beograd, *Nauka, bezbednost i policija - Žurnal za kriminalistiku i pravo, Broj 2*, str. 27-55, (str. 28).

Savremenu nauku krivičnog procesnog prava, kao i savremenu nauku krivičnog prava uopšte karakterišu tri veoma važne osobenosti. To su njena dinamičnost, znatan stepen univerzalnosti i njen sve veći uticaj na zakonodavna rješenja konkretne zemlje bez obzira na njene nacionalne i druge specifičnosti.³¹ Nakon ovog, danas više nego ikada ranije, dolazi do sve većeg smanjenja razlike u krivičnoprocesnim zakonodavstvima pojedinih zemalja, odnosno danas više nego ikada prije pojedini krivičnoprocesni instituti, bez obzira iz kojih sistema (kontinentalnog ili anglosaksonskog) potiču, dobijaju sve više karakter univerzalnosti i kao takvi bivaju inkorporirani u najveći broj nacionalnih krivičnoprocesnih zakonodavstava.³² Reforme krivičnog postupka izvršene u evropskim zemljama posljednjih deceniju-dvije pokazuju da nisu isključivo rezultat razvoja nacionalnog zakonodavstva zasnovanog na sopstvenoj pravnoj tradiciji dotičnih država, te se drugačiji proces ne može očekivati ni kod nas.³³ Ekspeditivnost u suđenju jeste međunarodni pravni standard. Proklamovana je, bilo kao pravo okrivljenog da mu bude suđeno bez nepotrebnog odugovlačenja bilo kao pravo saslušavanja i raspravljanja slučaja u razumnom roku.³⁴ Četiri su ključne okolnosti koje utiču na ovakvo stanje današnje nauke ove grane prava, odnosno ovakvih osobenosti krivičnoprocesnog zakonodavstva posmatrano uopšte. Prva okolnost leži u prirodi i težini kriminaliteta, a posebno njegovih najtežih oblika koji sve više dobijaju internacionalni karakter usljed čega se javlja kao neminovnost i preduzimanje koordiniranih, usaglašanih, zajedničkih akcija na polju borbe protiv istog, i to ne samo na regionalnom, već i na nivou društva kao cjeline. Već poodavno iza nas su vremena kada je borba protiv kriminaliteta, a posebno njegovih najtežih oblika, bila samo nacionalni problem. O tome ubjedljivo govori dosadašnji razvoj krivičnopravne nauke i određena njena dostignuća koja koristi savremeni civilizovani svijet.³⁵ I upravo može se reći da se u tome nalazi i kriminalno-politički smisao i opravdanost održavanja komunikacija i davanja informacija o stanju i dostignućima nauke krivičnog prava u pojedinim zemljama i na pojedinim regionima i kontinentima koje se ostvaruju na međunarodnom planu putem Ujedinjenih nacija, regionalnih međunarodnih organizacija i institucija. Druga okolnost od uticaja na konstatovanu osobenost današnje krivičnoprocesne, odnosno krivičnopravne nauke uop-

³¹ Bejatović, S. (2009), Međunarodni pravni standardi u oblasti krivičnog procesnog prava i način njihove implementacije u Zakonik o krivičnom postupku Republike Srbije, *Zakonodani postupak i Kazneno zakonodavstvo*, str. 75-119, Beograd, Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu, (str. 77-78).

³² Ovo je slučaj sa raznim vidovima pojednostavljenih formi postupanja u krivičnim stvarima, što je i tema ovog rada.

³³ Đurđić, V. (2009), Komparativnopravna rješenja o prethodnom krivičnom postupku i njihova implementacija u srpsko krivičnoprocesno zakonodavstvo, *Zakonodavni postupak i kazneno zakonodavstvo*, str. 135-158, Beograd, Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu, (str. 139).

³⁴ Savjet Evrope posjeduje čitav niz instrumenata iz oblasti kaznene (krivične) pravde, u kome su inkorporirani određeni standardi, koji se odnose na ubrzanje krivičnog postupka, kao što je „suđenje u razumnom roku“, pojednostavljivanje postupka i „skretanje“ postupka prema drugim oblicima rješavanja kazneno-pravnih predmeta. N Matovski, M. (2009), Međunarodni pravni standardi o kaznenom (krivičnom) postupku, *Revija za kriminologiju i krivično pravo*, Broj 3/09, str. 285-303, Beograd, Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu, (str. 295).

³⁵ Na uobličavanje zakonskih rješenja pojedinih procesnih instituta, načela ili faza, pa i čitavog krivičnog postupka, daleko je veći upliv uporednopravnih rješenja i opšteprihvaćenih pravnih standarda, pod čijim uticajem zakonodavna regulativa sve češće odstupa od pravnog nasljeđa. V. Đurđić, *op. cit.* str. 139.

šte, sadržana je u jakom i sasvim opravdanom uticaju nauka i naučnih saznanja u drugim oblastima koje se ubrzano razvijaju u poslednjim decenijama i pokazuju rezultate sa značajnim implikativnim mogućnostima i u krivičnom postupku.³⁶ Kao ilustracija može se navesti snažan razvoj medicinskih i tehničkih nauka koje imaju veliki uticaj na nemali broj pitanja krivičnog procesnog prava posmatrano uopšte.³⁷ Zatim, tu spadaju i mnogobrojna empirijska istraživanja u mnogim zemljama koja su dovela do nemalog broja novih saznanja o pitanjima vezanim za krivični postupak, kao i praktična iskustva pojedinih zemalja u vezi sa ovim vidom suprotstavljanja kriminalitetu. Dalje, tu je i izmijenjeni pristup slobodama i pravima ne samo okrivljenog i lica oštećenog krivičnim djelom, već i drugih učesnika krivičnog postupka, kao jednom od najvećih vrijednosti savremenog čovječanstva, vrijednosti čijim se seizmografom, sasvim opravdano, smatra upravo krivično procesno pravo, odnosno krivičnoprocesno zakonodavstvo kao njegov rezultat. Ha kraju, ali nikako manje važno, jedna od veoma bitnih okolnosti od uticaja na rješenja nemalog broja pitanja krivičnog procesnog prava jeste i sve veća uloga i značaj međunarodnog krivičnog prava i međunarodnih pravosudnih institucija o čemu će kasnije biti riječi u ovom radu, u dijelu koji je posvećen, u cjelosti, međunarodnim pravnim standardima i njihovom uticaju na nacionalno krivično procesno zakonodavstvo.³⁸ Odnos države prema pravima građana u krivičnom postupku jedno je od osnovnih pitanja krivičnog postupanja, kako s aspekta normativnih rješenja, tako i s aspekta praktične primjene. Taj se odnos uvijek iskazuje postojanjem dviju međusobno suprotstavljenih težnji: težnje za djelotvornošću krivičnog postupka i težnje za zaštitom prava građana u krivičnom postupku. Međutim, u svakodnevnoj praksi krivičnog postupanja tu je ravnotežu gotovo nemoguće postići. Budući da je cilj uvođenja i izgradnje skraćenih oblika krivičnog postupka pojednostavljenje i povećanje učinkovitosti krivičnog postupka, koje se postiže manjim formalizmom i sužavanjem procesnih garancija, neizbježno dolazi do poremećaja ravnoteže između pomenutih težnji u krivičnom postupku. Takva konstrukcija postupka nastoji se opravdati malim značajem i manjom težinom krivičnih djela, te izričitim ili prećutnim pristankom okrivljenog na primjenu konkretnog oblika skraćenog postupka.³⁹

Savim je jasno da i pored toga što postoje određene razlike po pojedinim pitanjima krivičnog procesnog prava, ipak, može se konstatovati da, posmatrano uopšte, savremenu nauku krivičnog procesnog prava karakterišu pojedine osobenosti koje predstavljaju

³⁶ Objektivni značaj kriminalistike za obrazovanje pravnika-krivičara još je više došao do izražaja poslije najnovijih promjena krivičnoprocesnog zakonodavstva. Javni tužilac je postao rukovodilac prekrivičnog postupka, dobio je nova ovlašćenja i odgovornosti za pojedine radnje koje su ranije bile u nadležnosti policije. Da bi javni tužilac bio stvarni rukovodilac prekrivičnog postupka, neophodno je da bude osposobljen da u krivičnim predmetima usmjerava i prati rad policije, a to podrazumjeva da dobro poznaje kriminalistiku. Simonović, B. (2015), *Kriminalistika i unapređenje stručnosti krivično procesnih subjekata*, *Revija za kriminologiju i krivično pravo*, Vol. 53, Br. 1, str. 9-27, Beograd, Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu, (str. 9-26).

³⁷ Više vidjeti u: Simonović, B. (2009), *Identifikaciono veštačenje tragova nastalih na okviru pištolja na čauri*, *Revija za kriminologiju i krivično pravo*, Br. 3/09, Beograd, Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu.

³⁸ S. Bejatović, *op.cit.* str. 78-79.

³⁹ Carić, M. (2012), *Skraćeni oblici kaznenog postupka (doktorska disertacija)*, Split, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, (str. 362-363).

i međunarodne pravne standarde⁴⁰ u ovoj oblasti. Posmatrano sa toga aspekta kao međunarodni pravni standardi u oblasti krivičnog procesnog prava mogu se označiti: prvo, efikasniji krivični postupak; drugo, jačanje sloboda i prava učesnika krivičnog postupka; treće, ustanovljavanje posebnih krivičnih postupaka i posebnih organa za pojedine vrste kriminaliteta; četvrto, predviđanje novih procesnih metoda i sredstava u postupku rasvjetljavanja pojedinih krivičnih djela; peto, veća zaštita učesnika krivičnog postupka i posebno interesa oštećenog lica; šesto, efikasan sistem pravnih lijekova; sedmo, predviđanje pritvora samo kao izuzetne mjere za obezbjeđenje prisustva u krivičnom postupku; osmo, jačanje međunarodnog krivičnog prava.⁴¹ Efikasnost posmatrana iz krivičnoprocesnog ugla daje nam odgovor na pitanje da li se krivični postupak vodi uvijek onda kada mu po zakonu ima mjesta i da li se tokom njegovog trajanja primjenjuju relevantne zakonske odredbe, odnosno odgovarajuće sankcije u slučaju njihovog neprimjenjivanja.⁴²

Možemo reći da je neefikasnost krivičnog postupka determinisana prije svega visokom tamnom brojkom kriminaliteta, koja duguje zahvalnost bojkotovanju funkcije prijavljivanja krivičnih djela i selektivnom pristupu organa otkrivanja i progona. O neefikasnosti krivičnog postupka govori i izražen „efekat gubljenja krivičnih djela“, koji dovodi do optuženja samo polovine prijavljenih lica, i do oglašavanja krivim tek njihove trećine. Osipanje procesnog inputa je velikim djelom rezultat visoke kvote nepoznatih učinilaca, a u dobroj mjeri i odustanak od gonjenja poslije započetog glavnog pretresa, kao i obustava postupka odnosno oslobođenje od optužbe zbog nepostojanja dokaza o učinilaštvu.⁴³

Kada je riječ o efikasnosti krivičnog postupka kao izuzetno značajnog faktora preventivnog dejstva krivičnog procesnog zakonodavstva onda treba istaći posebno činjenicu da je istu neophodno posmatrati i u kvalitativnom i u kvantitativnom smislu. Brzina i troškovi rješenja krivične stvari moraju biti usklađeni sa zakonitosti njenog rješenja. Efikasnost krivičnog postupka ne smije da ide na uštrb zakonitosti rješenja konkretne krivične stvari i ugrožavanja zagwarantovanih sloboda i prava učesnika krivičnog postupka.⁴⁴ Član II/3 e) i član 6. stav 1. EKLJP garantuju svakome pravo da iznese pred sud bilo koji zahtjev koji se odnosi na njegova građanska prava i obaveze, „sa pravom na pravično suđenje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava u vezi sa krivičnim postupkom“. ⁴⁵ Zakonit krivični postupak ne znači samo takav postupak koji „osigurava da niko nevin ne bude osuđen, a da se krivcu izrekne krivična sank-

⁴⁰ U osnovne međunarodne (evropske) pravne standarde u odnosu na okrivljeno lice u krivičnom postupku spadaju: pravo na pravično suđenje; pretpostavka-presumpcija nevinosti; non bis in idem (ne dva puta za isti slučaj); pravo na odbranu i branioca; lišavanje slobode i pritvor, zabrana torture i nečovječnog postupanja, pravo apelacij (žalbe); ubrzanje, pojednostavljanje i alternative krivičnog postupka, izvršavanje presuda; postupak prema maloljetnicima. Svi ovi standardi su sadržani u brojnim dokumentima OUN, Evropske unije i Savjeta Evrope. N. Matovski, *op. cit.* str. 285-299.

⁴¹ S. Bejatović, *op.cit.* str. 79.

⁴² Brkić, S. (2004), *Racionalizacija krivičnog postupka i uprošćene procesne forme*, Novi Sad, Pravni fakultet, (str. 41).

⁴³ S. Brkić, *op. cit.* str. 56.

⁴⁴ Bejatović, S. (2011), *Pojednostavljene forme postupanja u krivičnim stvarima i prevencija kriminaliteta, Krivično zakonodavstvo i prevencija kriminaliteta*, str. 101-125, Beograd, Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu, (str. 104).

⁴⁵ Simović, M. (2009), *Krivično procesno pravo, uvod i opšti deo*, Bihać, Pravni fakultet, (str. 28).

cija pod uslovima koje predviđa krivični zakon i na osnovu zakonito sprovedenog postupka“, nego i takav postupak koji to omogućava u najkraćem mogućem trajanju.⁴⁶

Efikasnost krivičnog postupka utiče na prevenciju kriminaliteta iako je krivični postupak instrument za realizaciju materijalnog krivičnog prava i stoga, po svojoj prirodi, tipičan represivni vid društvenog reagovanja. Ali realna prijetnja sankcijom koja se ispoljava samo ako se krivični postupak redovno ostvaruje u slučajevima kada se steknu uslovi za primjenu krivičnog prava, predstavlja svojevrsnu psihološku prinudu na druga lica da ne vrše krivična djela i tako privole na ponašanje saglasno normama pravnog sistema za koji se vezuje krivičnopravna zaštita. Prevencija kriminaliteta u međunarodnim dokumentima obuhvata sve mjere kojima se smanjuje ili na drugi način doprinosi kvantitativnom i kvalitativnom smanjenju kriminaliteta i osjećaja nesigurnosti kod građana.⁴⁷

ODNOS BROJA PODIGNUTIH OPTUŽNICA, POTVRĐENIH OPTUŽNICA I SUDSKIH ODLUKA NA PODRUČJU REPUBLIKE SRPSKE ZA PERIOD 2004.-2015.GODINE

Sa aspekta efikasnosti preispitali smo fizionomiju krivičnog postupka u kontekstu dileme: redovni krivični postupak ili pojednostavljene forme postupanja u krivičnim stvarima Republike Srpske od vremena njihovog uvođenja u Zakon o krivičnom postupku 2003. godine. Kako bi odgovorili zadatku, razvili smo sopstvenu koncepciju analize statističkih podataka. Izvjesnu podlogu, u tom smislu, našli smo u zvaničnim podacima Republičkog tužilaštva Republike Srpske. U narednom dijelu rada, navešćemo osnovne statističke pokazatelje, s aspekta pojednostavljenih formi postupanja u krivičnim stvarima Republike Srpske, koji se odnose na podignute optužnice, potvrđene optužnice i strukturu pojedinih sudskih odluka, za period 2004-2015. godina.⁴⁸

Na području Republike Srpske, u periodu 2004-2015. godina je podignuto 78895 optužnica⁴⁹ (vidjeti Sliku 1). U istom periodu je potvrđeno 73709 optužnica⁵⁰, što je za 6.57% manje od broja podignutih optužnica⁵¹. U periodu 2004-2015. godina u Republici Srpskoj je doneseno 72079 sudskih odluka.⁵²

⁴⁶ S. Bejatović, *op. cit.* str. 104-105.

⁴⁷ Radulović, D. (2011), Efikasnost krivičnog postupka i prevencija kriminaliteta, *Krivično zakonodavstvo i prevencija kriminaliteta*, str. 125-139, Beograd, Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu, (str. 126).

⁴⁸ O svim pitanjima u vezi sa primjenom pojednostavljenih formi postupanja u krivičnim stvarima Republike Srpske: Kosić, D. (2017), *Pojednostavljene forme postupanja u krivičnim stvarima Republike Srpske (magistarska teza)*, Pale, Pravni fakultet Univerziteta u Istočnom Sarajevu.

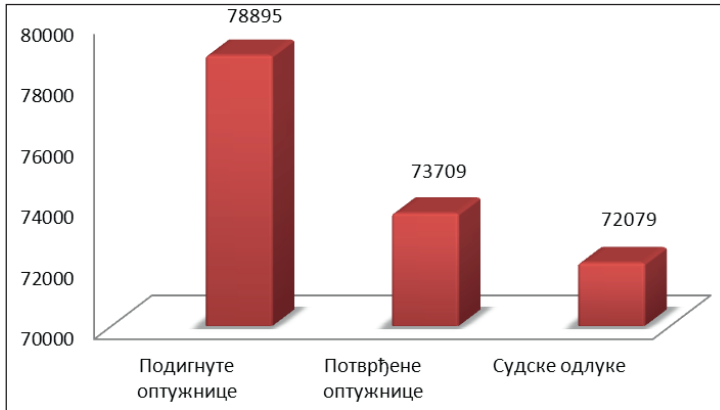
⁴⁹ Analiza statističkih podataka dobijenih od strane Republičkog tužilaštva Republike Srpske o primjeni pojednostavljenih formi postupanja u krivičnim stvarima, pokazuje je da je u periodu 2004-2015. godine podignuto ukupno 78895 optužnica, od čega u redovnom krivičnom postupku 37555 ili 47.60% optužnica, a u pojednostavljenom krivičnom postupku 41340 ili 52.40% optužnica. Kosić, D. *op.cit.* str. 184-193.

⁵⁰ Potvrđeno je 39701 optužnica u pojednostavljenom i 34008 optužnica u redovnom krivičnom postupku. Kosić, D. *op.cit.* str. 194.

⁵¹ U periodu 2004-2015. godina na području Republike Srpske bilo je 1369 ili 1.73% optužnica čije je potvrđivanje odbijeno, što, u prosjeku, godišnje iznosi 114.08 optužnica. Kosić, D. *op.cit.* str. 196.

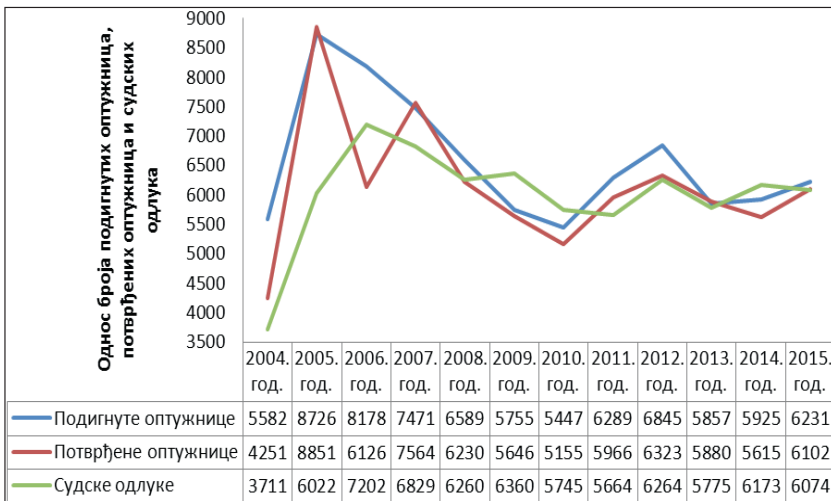
⁵² Uvidom u podatke dostavljene od strane Republičkog tužilaštva Republike Srpske, odnosno

Slika 1. Odnos broja podignutih optužnica, potvrđenih optužnica i sudskih odluka na području Republike Srpske za period 2004-2015. godina⁵³

Analiza broja podignutih optužnica za period 2004-2015. godina pokazuje da u Republici Srpskoj godišnje, u prosjeku, bude podignuto 6574.58 optužnica. U prosjeku, godišnje budu potvrđene 6142.42 optužnice, što je manje za 6.57%, u odnosu na broj podignutih optužnica. Prosječan godišnji broj donesenih sudskih odluka je 6006.58.

Slika 2. Odnos broja podignutih optužnica, potvrđenih optužnica i sudskih odluka na području Republike Srpske za period 2004-2015. godina (po godinama)⁵⁴

uvidom u tabelu *Podaci o vrstama sudskih odluka iskazani po licima* utvrđen je ukupan broj donesenih sudskih odluka. Taj broj obuhvata sljedeće odluke suda: rješenja o obustavi postupka, odbijajuće presude, oslobađajuće presude, krivično djelo učinjeno u stanju neuračunljivosti, osuđujuće presude. U ovom radu, autor nije vršio detaljnu analizu rada sudova na području RS, jer iako atraktivan, to bi bio suviše ambiciozan poduhvat, koji nadilazi pretenzije ovog rada, te su podaci o broju sudskih odluka podaci Republičkog tužilaštva RS.

⁵³ Grafikon sačinio autor prema podacima Republičkog tužilaštva Republike Srpske.

⁵⁴ Grafikon sačinio autor prema podacima Republičkog tužilaštva Republike Srpske.

Načelnu ispravnost postupanja organa krivičnog gonjenja potvrđuje i sudska kontrola, koja samo izuzetno izjavljuje neslaganje sa tužilačkim prijedlozima, što je vidljivo ukoliko posmatramo broj podignutih optužnica (78895), broj potvrđenih optužnica (73709) i broj donesenih sudskih odluka (72079), u periodu 2004-2015. godina. Od ukupnog broja podignutih optužnica, u periodu 2004-2015. godina, potvrđeno 93.43% optužnica. U navedenom periodu je došla do izražaja i ažurnost sudova Republike Srpske, jer je broj donesenih sudskih odluka bio zanemarljivo manji u odnosu na broj podignutih, odnosno potvrđenih optužnica u analiziranom periodu. Ukupan broj donesenih sudskih odluka u odnosu na broj potvrđenih optužnica iznosi 97.78%. O efikasnosti krivičnog postupka i opravdanosti njegovog vođenja govori i činjenica da u strukturi sudskih odluka dominiraju osuđujuće presude.

U Republici Srpskoj, u periodu 2004-2015. godina doneseno je 72079 sudskih odluka,⁵⁵ od čega 62523 (ili 86.74%) osuđujućih presuda i 4102 (ili 5.69%) oslobađajućih presuda. U periodu 2004-2015. godina, doneseno je i 5454 (ili 7.57%) sudskih odluka koje obuhvataju: rješenja o obustavi postupka, odbijajuće presude, krivično djelo učinjeno u stanju neuračunljivosti, čiju detaljnu analizu, u ovom radu, nećemo vršiti, jer bi to bio ambiciozan poduhvat koji prevazilazi okvire teme istraživanja.

ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Nakon prednje izvršene analize došli smo do određenih zaključaka:

1. Danas postoji veliki broj skraćenih postupaka i pojednostavljenih formi postupanja u krivičnim stvarima u nacionalnim krivičnoprocesnim sistemima mnogih država, a tim pojednostavljenim oblicima postupanja pridružuju se i različite forme konsenzualnih procesnih ustanova. Bez obzira na to kako su normativno uređeni i kako ih pozitivno pravo naziva, oni otvaraju put racionalizaciji krivičnog postupka i krivičnog pravosuđa, otklanjaju dugotrajnost krivičnih postupaka i ubrzavaju ih, rasterećuju krivično pravosuđe, omogućavaju optuženom, naročito nakon priznanja krivičnog djela, brzo okončanje krivičnog postupka i donošenje sudske odluke. Pojednostavljenje procesnih oblika i instituta kroz koje se razvija krivični postupak ne razmatra se samo u nacionalnim zakonodavstvima. Aktivnosti se preduzimaju i na međunarodnom planu, s obzirom na to da se kroz različite dokumente favorizuje ideja o raspravljanju o krivičnom djelu u skraćenom krivičnom postuku.

2. Pozitivno krivičnoprocesno zakonodavstvo Bosne i Hercegovine stoji u kauzalnom odnosu sa stepenom efikasnosti krivičnog pravosuđa, odnosno samo adekvatno – savremeno krivičnoprocesno zakonodavstvo, zakonodavstvo usklađeno sa društvenom stvarnošću nalazi se u funkciji te efikasnosti, a time i u funkciji adekvatne politike suzbijanja

⁵⁵ Uvidom u podatke dostavljene od strane Republičkog tužilaštva Republike Srpske, odnosno uvidom u tabelu *Podaci o vrstama sudskih odluka iskazani po licima* utvrđen je ukupan broj donesenih sudskih odluka. Taj broj obuhvata sljedeće odluke suda: rješenja o obustavi postupka, odbijajuće presude, oslobađajuće presude, krivično djelo učinjeno u stanju neuračunljivosti, osuđujuće presude. U ovom radu, autor nije vršio detaljnu analizu svih vrsta sudskih odluka jer iako atraktivan, to bi bio suviše ambiciozan poduhvat, koji nadilazi pretenzije ovog rada, te se autor, u ovom radu, odlučio da izvrši analizu broja osuđujućih i oslobađajućih presuda, smatrajući taj podatak dovoljno relevantnim i značajnim s obzirom na temu istraživanja.

kriminaliteta uopšte. Nužno je imati u vidu nespornu činjenicu da pored gore navedenih instituta (imunitet svjedoka, izjašnjenje o krivici, pregovaranje o krivici, postupak za izdavanje kaznenog naloga) i druga rješenja ZKP predstavljaju normativnu osnovu za efikasnost rada krivičnog pravosuđa. Efikasnost krivičnog pravosuđa zavisi u nemalom stepenu od kvaliteta zakonske norme kao cjeline, a ne samo od ovdje analiziranih faktora.

3. Pojednostavljene forme postupanja u krivičnim stvarima nametnule su se kao nužan način krivičnog postupanja prema izmijenjenoj strukturi kriminaliteta, u kojem ogromnu većinu čini sitni i bagatelni kriminalitet. Očigledno je da je provođenje redovnog krivičnog postupka za takva krivična djela nepotrebno i krajnje neekonomično. Ako se ima u vidu činjenica da je takva struktura kriminaliteta zahtijevala i povećanje broja pravosudnog osoblja, koje se nije moglo povećati, već je i smanjeno posljednjom reformom organizacije sudova u BiH, kao rješenje problema prosto se nameće uvođenje konsenzualnih krivičnoprocesnih formi. Danas je pojednostavljeni krivični postupak široko prihvaćen u svim savremenim nacionalnim zakonodavstvima, pa tako i u našem, a pojavljuje se u nekoliko tipičnih oblika procesnih redukcija, sa određenim terminološkim razlikama: imunitet svjedoka, izjašnjenje o krivici, pregovaranje o krivici i postupak za izdavanje kaznenog naloga.

4. Naše krivičnoprocesno pravo slijedi aktuelne legislativne tendencije u evropskim nacionalnim zakonodavstvima i evropskom pravu. Predviđeni oblici pojednostavljenog postupanja u krivičnim stvarima označavaju tipične oblike procesnih redukcija u kojima je, prema našem mišljenju, na zadovoljavajući način uspostavljena ravnoteža između dviju tendencija: s jedne strane tendencije za racionalnošću krivičnog postupka u rješavanju ogromnog broja lakših krivičnih predmeta, a s druge strane tendencije poštovanja osnovnih ljudskih prava okrivljenog i žrtve.

5. I pored manjih razlika u zakonskim odredbama, sva četiri krivičnoprocesna zakona u BiH, u suštini, na identičan način regulišu pojednostavljene forme postupanja u krivičnim stvarima.

6. Efikasnost krivičnog postupka, prije svega, determinisana je primjenom pojednostavljenih formi postupanja u krivičnim stvarima, a raspoloživi statistički podaci pokazuju da je više od polovine podignutih optužnica u Republici Srpskoj, u periodu 2004-2015. godina, podignuto u pojednostavljenom krivičnom postupku, odnosno s ciljem vođenja skraćenog krivičnog postupka. Naime, u periodu 2004-2015. godine podignuto je ukupno 78895 optužnica, od čega u redovnom krivičnom postupku 37555 ili 47.60% optužnica, a u pojednostavljenom krivičnom postupku 41340 ili 52.40% optužnica.

7. Na području Republike Srpske, u periodu 2004-2015. godina, je podignuto 78895 optužnica. U istom periodu je potvrđeno 73709 optužnica, što je za 6.57% manje od broja podignutih optužnica. Dakle, *potvrđeno je 93.43% svih podignutih optužnica*. U 6.57% optužnica koje nisu potvrđene spadaju optužnice koje su podignute u toku izvještajnog perioda u kojima nije donesena odluka o potvrđivanju ili odbijanju, optužnice čije je potvrđivanje odbijeno, optužnice koje su povučene prije donošenja odluke o potvrđivanju, optužnice povučene nakon potvrđivanja i optužnice riješene na drugi način.

8. U Republici Srpskoj, u periodu 2004-2015. godina, doneseno je 72079 sudskih odluka, od čega 62523 (ili 86.74%) osuđujućih presuda i 4102 (ili 5.69%) oslobađajućih presuda. Donesene su i 5454 (ili 7.57%) sudske odluke koje obuhvataju: rješenja o obustavi postupka, odbijajuće presude, krivično djelo učinjeno u stanju neuračunljivosti.

9. U periodu 2004-2015. godina na području Republike Srpske bilo je 1369 ili 1.73% optužnica čije je potvrđivanje odbijeno, što, u prosjeku, godišnje iznosi 114.08 optužnica.

10. Načelnu ispravnost postupanja organa krivičnog gonjenja potvrđuje i sudska kontrola, koja samo izuzetno izjavljuje neslaganje sa tužilačkim prijedlozima, što je vidljivo ukoliko posmatramo broj podignutih optužnica (78895), broj potvrđenih optužnica (73709) i broj donesenih sudskih odluka (72079), u periodu 2004-2015. godina. Od ukupnog broja podignutih optužnica, u periodu 2004-2015. godina, potvrđeno 93.43% optužnica. U navedenom periodu je došla do izražaja i ažurnost sudova Republike Srpske, jer je broj donesenih sudskih odluka bio zanemarljivo manji u odnosu na broj podignutih, odnosno potvrđenih optužnica u analiziranom periodu. Ukupan broj donesenih sudskih odluka u odnosu na broj potvrđenih optužnica iznosi 97.78%. O efikasnosti krivičnog postupka i opravdanosti njegovog vođenja govori i činjenica da u strukturi sudskih odluka dominiraju osuđujuće presude.

LITERATURA:

- Bejatović, S. (2008), Nove tendencije u savremenoj nauci krivičnog procesnog prava i krivičnoprocesno zakonodavstvo Srbije, *Revija za kriminologiju i krivično pravo*, Broj 3/08, Beograd, Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu
- Bejatović, S. (2009b), Efikasnost postupanja u krivičnim stvarima kao prioritetan zadatak reforme krivičnoprocesnog zakonodavstva, *Revija za kriminologiju i krivično pravo*, Vol. 47, Broj 3, str. 23-49, Beograd, Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu
- Bejatović, S. (2009d), Pojednostavljene forme postupanja u krivičnim stvarima i njihov doprinos efikasnosti krivičnog postupka, *Alternativne krivične sankcije i pojednostavljene forme postupanja*, str. 77-105, Beograd, Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu
- Bejatović, S. (2009v), Međunarodni pravni standardi u oblasti krivičnog procesnog prava i način njihove implementacije u Zakonik o krivičnom postupku Republike Srbije, *Zakonodani postupak i Kazneno zakonodavstvo*, str. 75-119, Beograd, Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu
- Bejatović, S. (2010b), Reforma krivičnoprocesnog zakonodavstva Srbije i efikasnost krivičnog pravosuđa, *Reforma krivičnog pravosuđa, Tematski zbornik radova*, str. 1-26, Niš, Pravni fakultet
- Bejatović, S. (2011b), Pojednostavljene forme postupanja u krivičnim stvarima i prevencija kriminaliteta, *Krivično zakonodavstvo i prevencija kriminaliteta*, str. 101-125, Beograd, Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu
- Bejatović, S. (2015), Efikasnost krivičnog postupka kao međunarodni pravni standard i reforma krivičnog procesnog zakonodavstva Srbije (norma i praksa), Beograd, *Nauka, bezbednost i policija - Žurnal za kriminalistiku i pravo*, Broj 2, str. 27-55
- Brkić, S. (2004a), *Racionalizacija krivičnog postupka i uprošćene procesne forme*, Novi Sad, Pravni fakultet
- Brkić, S. (2009b), Pojednostavljene forme krivičnog postupanja i postupak njihovog ozakonjenja u Republici Srbiji, *Zakonodavni postupak i kazneno zakonodavstvo*, str. 159-205, Beograd, Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu
- Brkić, S. (2010b), Klasifikacija procesnih formi u krivičnom procesnom pravu Srbije. *Zbornik radova*,

- Broj 3/2010*, str. 275-303, Novi Sad, Pravni fakultet
- Bubalović, T. (2008), *Novela Zakona o kaznenom postupku Bosne i Hercegovine od 17.6.2008*, Zagreb, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, Vol. 15, Broj 2/2008, str. 1129-1157
- Carić, M. (2012), *Skraćeni oblici kaznenog postupka (doktorska disertacija)*, Split, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu
- Đurđić, V. (2009a), *Komparativnopravna rješenja o prethodnom krivičnom postupku i njihova implementacija u srpsko krivičnoprocesno zakonodavstvo, Zakonodavni postupak i kazneno zakonodavstvo*, str. 135-158, Beograd, Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu
- Grubač, M. (1984), *Racionalizacija krivičnog postupka uprošćavanjem procesnih formi, Zbornik radova, God. XVIII, Broj 1-3*, str. 285-296, Novi Sad, Pravni fakultet
- Hodžić, S. (2011), *Neka otvorena pitanja krivičnog procesnog zakonodavstva u Bosni i Hercegovini, Krivično zakonodavstvo i prevencija kriminaliteta*, str. 397-415, Beograd, Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu
- Janković, R. (2016), *Postupak za izdavanje kaznenog naloga u krivičnoprocesnom zakonodavstvu Bosne i Hercegovine (doktorska disertacija)*, Banja Luka, Pravni fakultet Univerziteta u Banja Luci
- Kosić, D. (2017), *Pojednostavljene forme postupanja u krivičnim stvarima Republike Srpske (magistarska teza)*, Pale, Pravni fakultet Univerziteta u Istočnom Sarajevu
- Matovski, N. (2009), *Međunarodni pravni standardi o kaznenom (krivičnom) postupku, Revija za kriminologiju i krivično pravo, Broj 3/09*, str. 285-303, Beograd, Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu
- Radulović, D. (2011), *Efikasnost krivičnog postupka i prevencija kriminaliteta, Krivično zakonodavstvo i prevencija kriminaliteta*, str. 125-139, Beograd, Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu
- Sijerčić-Čolić, H. (2003), *Rasprava o reformi u krivičnom pravosuđu i krivičnom zakonodavstvu Bosne i Hercegovine s posebnim osvrtom na novo krivično procesno pravo*, Zagreb, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, Vol. 10, Broj 1/2003, str. 181-208
- Sijerčić-Čolić, H. (2012), *Aktuelna pitanja krivičnog postupka u Bosni i Hercegovini (ustavnopravni, legislativni i praktični aspekti), Aktuelna pitanja krivičnog zakonodavstva (normativni i praktični aspekt)*, str. 288-316, Zlatibor, Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu
- Simonović, B. (2009), *Identifikaciono veštačenje tragova nastalih na okviru pištolja na čauri, Revija za kriminologiju i krivično pravo, Br. 3/09*, Beograd, Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu
- Simonović, B. (2015), *Kriminalistika i unapređenje stručnosti krivično procesnih subjekata, Revija za kriminologiju i krivično pravo, Vol. 53, Br. 1*, str. 9-27, Beograd, Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu
- Simović, M. (2009a), *Krivično procesno pravo, uvod i opšti deo*, Bihać, Pravni fakultet
- Simović, M. (2009v), *Pojednostavljene forme postupanja u krivičnom procesnom zakonodavstvu Bosne i Hercegovine (zakonska rješenja i iskustva u dosadašnjoj praksi), Alternativne krivične sankcije i pojednostavljene forme postupanja*, str. 195-223, Beograd, Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu
- Simović, M. (2012), *Aktuelna pitanja materijalnog i procesnog krivičnog zakonodavstva: normativni i praktični aspekt, Aktuelna pitanja krivičnog zakonodavstva (normativni i praktični aspekt)*, str. 11-42, Zlatibor, Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu
- Stojanović, Z. (2002), *Krivično pravo, opšti deo, (šesto izmenjeno i dopunjeno izdanje)*, Beograd, Službeni glasnik
- Zakon o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine, *Službeni glasnik BiH*, br. 3/2003, 36/2003, 26/2004, 63/2004, 13/2005, 48/2005, 46/2006, 76/2006, 29/2007, 32/2007, 53/2007, 76/2007, 15/2008 i 58/2008
- Zakon o krivičnom postupku Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, *Službeni glasnik Brčko Distrikt BiH*, br. 10/2003, 48/2004, 6/2005, 12/2007, 14/2007, 21/2007, 2/2008, 17/2009; prečišćen

tekst 44/2010; 9/2013; prečišćen tekst 33/2013; 27/14

Zakon o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine, *Službene novine Federacije BiH*, br. 35/2003, 37/2003 56/2003, 78/2004, 28/2005, 55/2006, 27/2007, 53/2007, 9/2009, 12/2010, 08/13, 59/14

Zakon o krivičnom postupku Republike Srpske, *Službeni glasnik RS*, br. 50/2003, 111/2004, 115/2004, 29/2007, 68/2007, 119/2008, 55/2009, 80/2009, 88/2009, 92/2009, 100/2009; prečišćen tekst 53/2012

Zakon o sudovima Republike Srpske, *Službeni glasnik Republike Srpske*, br. 37/12

Zakon o sudu BiH je objavljen u *Službenom glasniku BiH*, br. 29/2000, 24/2002, 3/2003, 42/2003, 37/2003, 9/2004, 4/2004, 35/2004, 61/2004, 32/2007, 97/2009. Službena prečišćena verzija Zakona o sudu BiH objavljena je u *Službenom glasniku BiH* br. 49/2009

Zakon o tužilaštvima Republike Srpske *Službeni glasnik Republike Srpske* br. 55/02, 85/03, 115/04, 37/06, 68/07

Zakon o tužilaštvu Bosne i Hercegovine objavljen je u *Službenom glasniku BiH* br. 24/2002, 3/2003, 37/2003, 42/2003, 9/2004, 35/2004, 61/2004, 97/2009. Službena prečišćena verzija Zakona o tužilaštvu BiH objavljena je u *Službenom glasniku BiH* br. 49/2009

Dragana Kosić, LL.M

Senior Inspector of the Ministry of the Interior, Criminal Police Directorate, Unit for Economic Crime in Banja Luka; .mail: dragana.kosic@yahoo.com

Criminal Procedural Legislation of BiH as a Normative Assumption of Efficiency of Proceedings in Criminal Cases

Abstract: Bosnia and Herzegovina is one of the few European countries that have recently adopted their new, constitution and procedural laws that are used to regulate the criminal proceedings in a fundamentally different way. The tendencies of contemporary science of criminal procedural law and resolutions of contemporary comparative criminal procedural legislation in the terms of creating the normative basis for increasing the efficiency of the criminal proceedings have been placed, quite justifiably, in the criminal procedural legislation of Bosnia and Herzegovina.

Within a number of measures taken with the aim of increasing efficiency of criminal proceedings, a special case belongs to the simplified forms of procedure in criminal cases. In that context, a systematic reform of the criminal procedural legislation was executed,

both in Bosnia and Herzegovina and in its entities and the Brcko District BiH, which has opened a completely new approach to criminal proceedings, in which the emphasis is not only on enhancing the protection of basic human rights and freedom, but also on the efficiency of the procedure.

Key words: efficiency of criminal proceedings, the simplified forms of procedure in criminal cases, indictments, court decisions.